

West Bengal State University
B.A./B.Sc./B.Com. (Honours, Major, General) Examinations, 2012

PART - III
SANSKRIT — HONOURS
Paper - VIII
(NEW AND OLD SYLLABUS)

Duration : 4 Hours]

[Full Marks : 100

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

The figures in the margin indicate full marks.

(NEW SYLLABUS)

UNIT - I

(Marks : 70)

1. यथेच्छमेकतरस्योत्तरं प्रदेयम् — 10
 - a) अपादानकारकविषये कश्चित् प्रबन्धो विरच्यताम् ।
 - b) 'प्रातिपदिकार्थलिङ्गपरिमाणवचनमात्रे प्रथमा' इति सूत्राशयः सविशदं स्पष्टीक्रियताम् ।
2. स्वाभिमतं सूत्रद्वयं सुरगिरा व्याख्येयम् — 2 x 5
 - a) तथायुक्तं चानीप्सितम्
 - b) कर्मणा यमभिप्रैति स सम्प्रदानम्
 - c) जनिकर्तुः प्रकृतिः
 - d) अधिकरणवाचिनश्च
 - e) धारेरुत्तमर्णः ।
3. अधोलिखितेषु यथेच्छमेकं दीक्षितवचनं व्याख्येयम् — 6
 - a) तमबग्रहणं किम् ? गङ्गायां घोषः ।
 - b) विनापि तद्योगं तृतीया 'बृद्धो यूना' इत्यादिनिर्देशात् ।
 - c) व्यवस्थितविभाषाश्रयणात् क्वचिन्न । पापेऽभिनिवेशः ।
4. अधोदत्तेषु यथाभिमतं द्वयोः व्याकरणसम्मतौ टीका रचनीया — 2 x 5
 - a) अधिकरणम्
 - b) अकथितकर्म
 - c) कर्मप्रवचनीयः
 - d) निर्धारणम्
 - e) अङ्गविकारः ।
5. अधोरेखाङ्कितानां पदानां यथेष्टं द्वयोः ससूत्रं सकारणविभक्तिप्रयोगसार्थक्यं निर्णयेयम् — 2 x 2
 - a) प्रभुः भृत्यमभिक्रुध्यति
 - b) नास्ति घटोऽनुपलब्धेः
 - c) जलं पिपासुः ।
 - d) विद्वान् सर्वेषां पूजितः ।

6. अधोदत्तेषु यथेच्छं सूत्रद्वयं सुरगिरा व्याख्येयम् — 2 × 5
- तद्धितार्थोत्तरपदसमाहारे च
 - कर्तृकरणे कृता बहुलम्
 - एकविभक्ति चापूर्वनिपाते
 - द्वन्द्वश्च प्राणितूर्यसेनाङ्गानाम्
 - समर्थः पदविधिः ।
7. अधोलिखितेषु द्वयोः दीक्षितवचनयोः तात्पर्यं स्पष्टीक्रियताम् — 2 × 5
- तदर्थेन प्रकृतिविकृतिभाव एव, वलिरक्षितग्रहणात् ज्ञापकात् ।
 - अनित्योऽयं गुणेन निषेधः । 'तदशिष्यं संज्ञाप्रमाणत्वात्' इत्यादिनिर्देशात् ।
 - इवेन नित्यसमासो विभक्त्यलोपश्च ।
 - विभाषाधिकारेऽपि वाक्येन संज्ञानवगमात् इह नित्यसमासः । उन्मत्तगङ्गं नाम देशः ।
- अथवा
- अधोदत्तेषु द्वयोः व्याकरणगता टीका रचनीया — 2 × 5
- योगविभागः
 - द्विगुः
 - नित्यसमासः
 - कर्मधारयः ।
8. अधोलिखितेषु द्वयोः पदयोः साधनं सूत्रोल्लेखपूर्वकं विधेयम् — 2 × 5
- निर्मक्षिकम्
 - केशाकेशि
 - कुम्भकारः
 - कच्छपी
 - हरिहरौ ।

UNIT - II

(Marks : 30)

9. Answer any two of the following : 2 × 10 = 20
- What makes the difference between Centum and Satem groups of I.E. language ? Write a note on any one of the branches referred here. 5 + 5
 - What is phonetic law ? Explain Verner's law with examples.
 - Elucidate with illustrations the relation between Sanskrit and Prākṛta languages.
 - Write a short note on the non-Aryan influence in Sanskrit.
10. Write short notes on any two of the following : 2 × 5 = 10
- Metathesis
 - Haplology
 - Dissimilation
 - Anaptyxis.

(OLD SYLLABUS)

UNIT - I

(Marks : 60)

1. अधस्तनेषु त्रयाणां प्रश्नानामुत्तरं देयम् — 3 × 12 = 36
- a) को नाम समवायः ? किं तस्य लक्षणम् ? स कुत्र तिष्ठति ? समवायस्वीकरणस्य का युक्तिः ?
2 + 3 + 3 + 4
- b) को नाम आत्मा ? आत्मनः भेदाः सलक्षणं प्रदर्शनीयाः । कथं वा आत्मा पृथग्द्रव्यत्वेन स्वीकृतः इति सम्यगालोच्यताम् ।
4 + 2 + 6
- c) प्रत्यक्षलक्षणं सम्यक् निरूप्यताम् । अस्य कतिविधाः भेदाः ? प्रत्यक्षस्य भेदस्वरूपम् आलोचनीयम् ।
3 + 2 + 7
- d) अन्नं भट्टमनुसृत्य व्याप्तिलक्षणं स्वरूपञ्च निरूपणीयम् । अनुमानप्रमाणे व्याप्तेः स्थानं निर्दिश्यताम् ।
7 + 5
- e) को नाम हेत्वाभासः ? तस्य कति प्रकारा विद्यन्ते ? सव्यभिचारहेत्वाभासस्य स्वरूपं सम्यक् आलोच्यताम् ।
2 + 3 + 7
2. अधोलिखितेषु प्रश्नद्वयं समाधेयम् — 2 × 12 = 24
- a) अधस्तनेषु द्वयोः व्याख्या संक्षेपतः कार्या — 2 × 6
- i) पृथिवी
- ii) मनः
- iii) आकाशः
- iv) पक्षता
- v) तेजः ।
- b) निम्नोक्तानां यूथद्वयस्य विभेदो निरूपणीयः — 2 × 6
- i) सामान्यं विशेषश्च ।
- ii) संयोगः समवायश्च ।
- iii) कारणं करणञ्च ।
- iv) स्मृतिः प्रत्यभिज्ञा च ।
- c) अधोगतेषु द्वयोः व्याख्या कार्या — 2 × 6
- i) आप्तवाक्यं शब्दः ।
- ii) उपमितिकरणमुपमानम् ।
- iii) तद्वति तत्प्रकारकोऽनुभवो यथार्थः ।
- iv) उष्णस्पर्शवत् तेजः ।
- d) अधोनिर्दिष्टेषु द्वयोरनुमानयोः प्रामाण्यं निरूप्यताम् — 2 × 6
- i) घटो नित्यः जन्यत्वात् ।
- ii) सर्वम् अनित्यं प्रमेयत्वात् ।
- iii) पर्वतो धूमवान् अग्नेः ।
- iv) आम्रं मधुरमाम्रत्वात् ।
- v) गगनारविन्दं सुरभि अरविन्दत्वात् ।

UNIT - II

(Marks : 40)

3. Answer any *one* of the following questions : 12
- Give an account of the Cārvāka view of Philosophy.
 - Discuss the theory of Anirvacanīyatāvāda from the standpoint of Advaitavedānta.
 - Give an idea of the different schools of Buddhist thought.
4. Write short notes on any *four* of the following terms : 4 × 5 = 20
- Mādhyamika school of philosophy
 - Pañcamahāvratā (पञ्चमहाव्रतम्)
 - S'ankarācārya (शंकराचार्यः)
 - Prakṛti of Sāṅkhya philosophy (प्रकृतिः)
 - Samādhi (समाधिः)
 - अज्ञानम्
 - अद्वैतवेदान्ते साधनचतुष्टयम्
 - असत्कार्यवादः ।
5. Answer any *eight* of the following questions : 8 × 1 = 8
- Who is the author of Brahmasūtra ?
 - What are the four anubandhas ?
 - Who wrote Sarvadarśanasamgraha ?
 - What are the Āryasatyas ?
 - What are the Yogangas ?
 - Who is Kumārila Bhatta ?
 - What is 'Triratna' in Jainism ?
 - Name two schools of Mīmāṃsā philosophy.
 - What is purported by the term 'Pilupākavāda' ?
 - Who propounded Viśiṣṭādvaitavāda ?
 - Which are called theistic schools of philosophy ?